

Фахова доповідь на тему:

Значення суспільного самоуправління для ефективного розвитку сімейних підприємств

Німецько-український агрополітичний діалог:

Господарства сімейного типу, як важлива складова сталого розвитку сільської місцевості – німецький досвід

Київ, 28. жовтня 2015

Зміст

1. (Глобальні) тенденції в аграрному секторі
2. Роль уряду
3. Роль підприємств сімейного типу
4. Розвиток аграрних структур в Німеччині
5. Селянські організації самопомочі
6. Кооперативи
7. Висновок

Глобальні тенденції створюють аграрний сектор – по всьому світі

- ❖ Попит на продукти харчування та сільськогосподарську сировину, що зростає
- ❖ Непостійність цін на аграрні продукти, що збільшується
- ❖ Більше значення стандартів якості та сталості при виробництві та переробці
- ❖ Міграція молодих людей з сільської місцевості
- ❖ Інтерес глобальних інвесторів, що зростає
- ❖ Зміна клімату

Bild: © fotolia.com - EtAmmos

Готовність до зміни структури надає шанси для розвитку

- ❖ Зміна структури в сільській місцевості

довгостроковий та
багатомірний

процес змін з суспільними та економічними одиницями виміру

Bild: © fotolia.com - Trueffelpix

- ❖ Відносини місто-сільська місцевість точно визначені політичним та економічним чином; інтереси по різному розподілені

Роль уряду

- ❖ Держава встановлює політичні та економічні рамкові умови:
 - ❖ Добре управління
- ❖ Посилення політичної, соціальної та економічної участі, орієнтованої на
 - ❖ Соціальні принципи
 - ❖ Ринково-економічні принципи
 - ❖ Екологічні принципи
- ❖ Основна ціль дій держави:
 - ❖ Створення та гарантування якомога кращих умов для життя для усіх верств населення

Детермінанти для державного втручання у сільську місцевість

- ❖ Правові гарантії (в тому числі захист права власності та права розпоряджатися)
- ❖ Аграрне законодавство та/або аграрна політика та політика сприяння
- ❖ Забезпечення ресурсами, стан освіти та технічні новинки
- ❖ Фізична інфраструктура
- ❖ Доступний, продуктивний фінансовий сектор – перш за все для малих та середніх підприємств
- ❖ Вільний доступ до усіх важливих ринків

Підприємства сімейного типу беруть на себе високу суспільну відповідальність

- ❖ Функція виробництва та забезпечення
- ❖ Носії сільської економіки та суспільства
- ❖ Підприємство сімейного типу знаходиться у власності фермера – він самостійно приймає рішення та несе весь ризик
- ❖ Робота виконується переважно членами родини

Bild: © fotolia.com – Valerie Potapova

**Чіткий політичний сигнал:
2014 рік – в ООН – рік
підприємств сімейного типу**

Економічні відносини підприємств сімейного типу

- ❖ Сільськогосподарські підприємства діють одночасно на багатьох ринках:
 - ❖ **закупівля** засобів виробництва та машин
 - ❖ **збут** виробленої продукції
 - ❖ **фінансування** або послуги по фінансуванню
- ❖ Кожен фермер є активним підприємцем і має виступати, як такий (одночасно на усіх ринках)
- ❖ Фермери зв'язані з ланцюжком видів діяльності, які створюють додаткову вартість (і залежать від них)

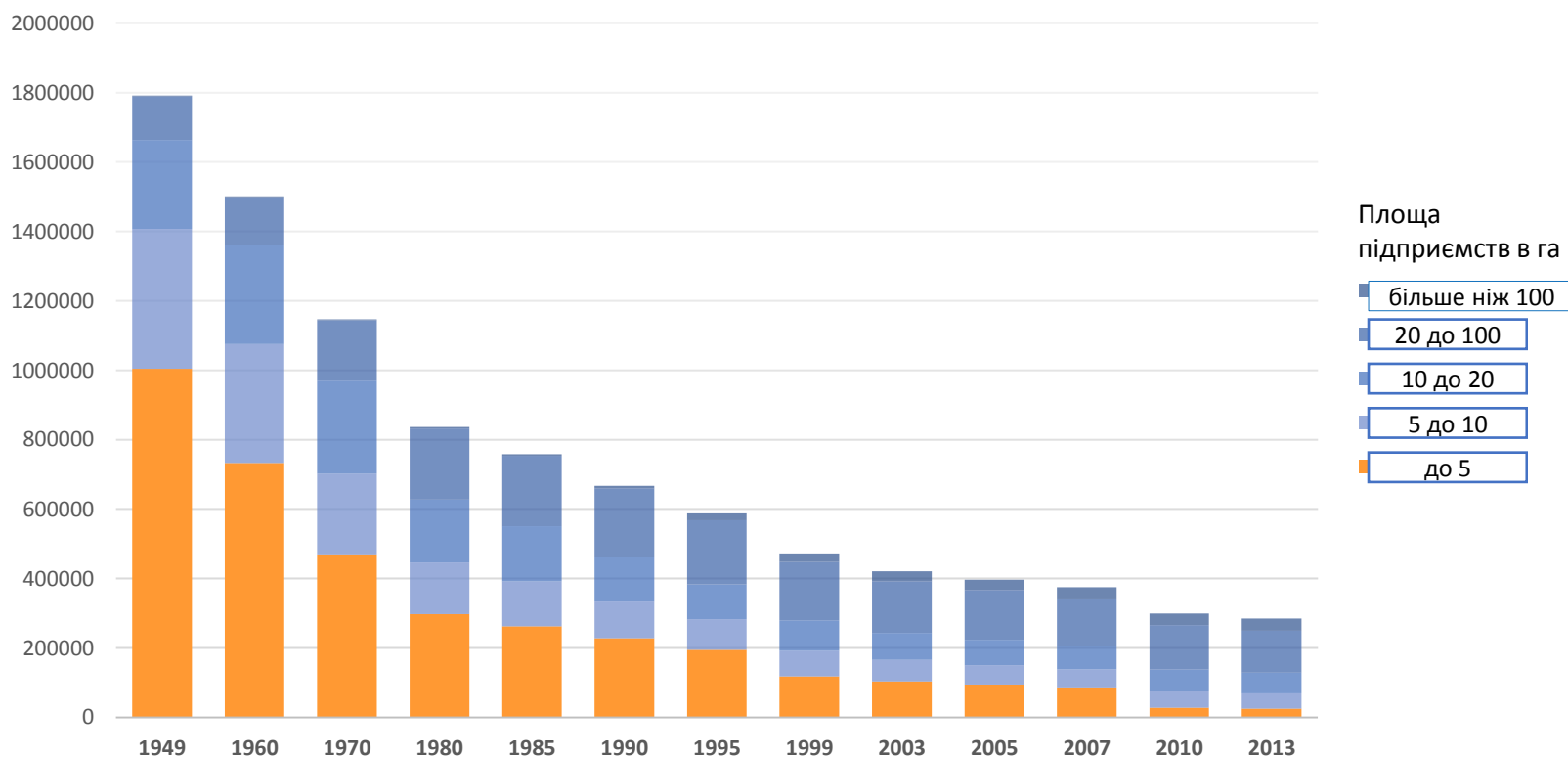
Розвиток аграрних структур в Німеччині

- ❖ 1949 – Створення федеративної республіки (ФРН) та НДР з докорінно різними політичними системами:
 - ❖ **ФРН** – приватна власність, як основний елемент, з фермерським підприємством сімейного типу в якості взірця
 - ❖ **НДР** – покрокова колективізація в сільськогосподарських виробничих кооперативах (СВК)

- ❖ 1990 – возз'єднання ФРН та НДР:
 - ❖ Реструктуризація в сільському господарстві в нових федеральних землях, в тому числі
 - ❖ Повернення земельних ділянок
 - ❖ Реорганізація кооперативів
 - ❖ Створення нових підприємств з новими правовими формами

Кількість підприємств (не тільки) в Німеччині скорочується ...

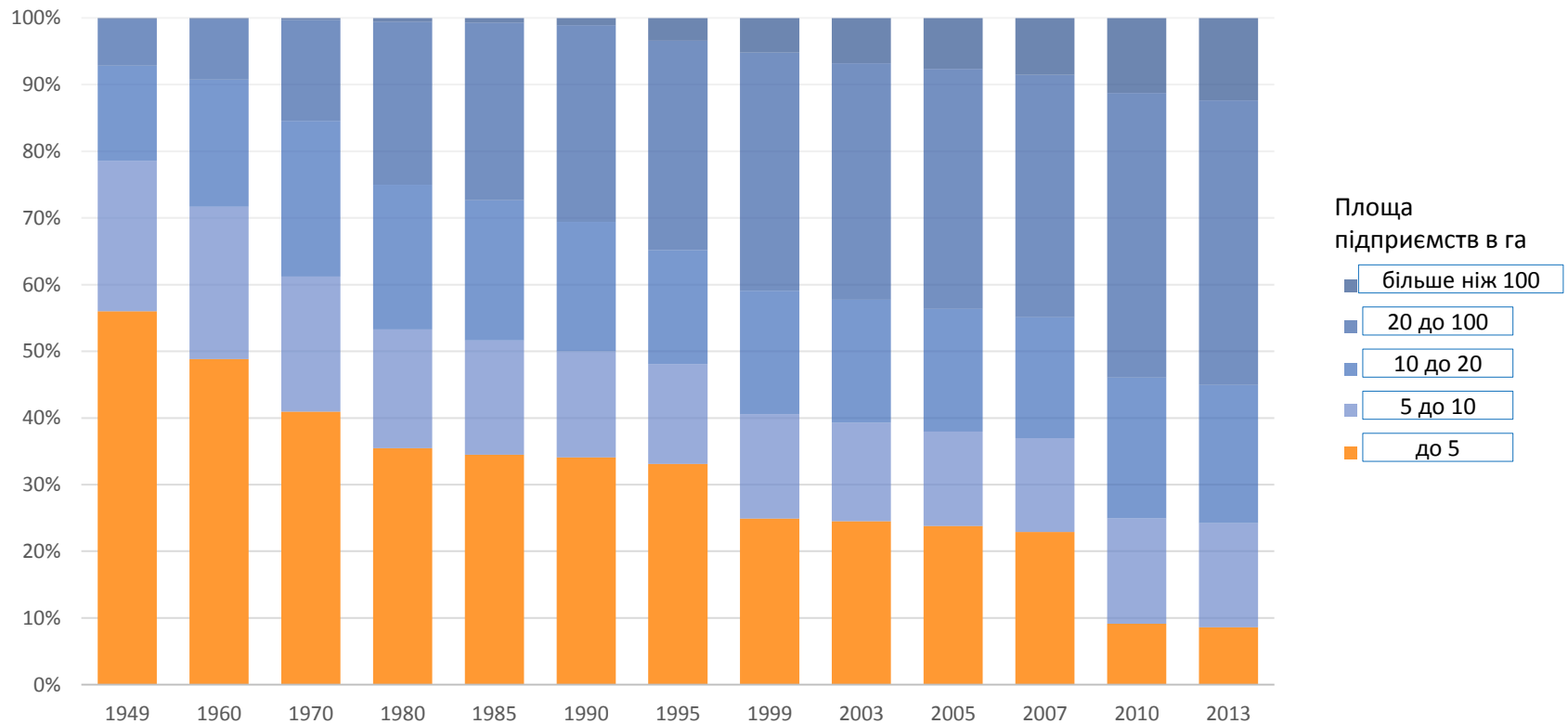
Кількість підприємств за розмірами

Джерело: BMELV – bis 1990 nur BRD, ab 1990 inkl. Neue Bundesländer

... в той же час кількість підприємств з малими площами значно зменшилася

Процентна частка підприємств за розмірами

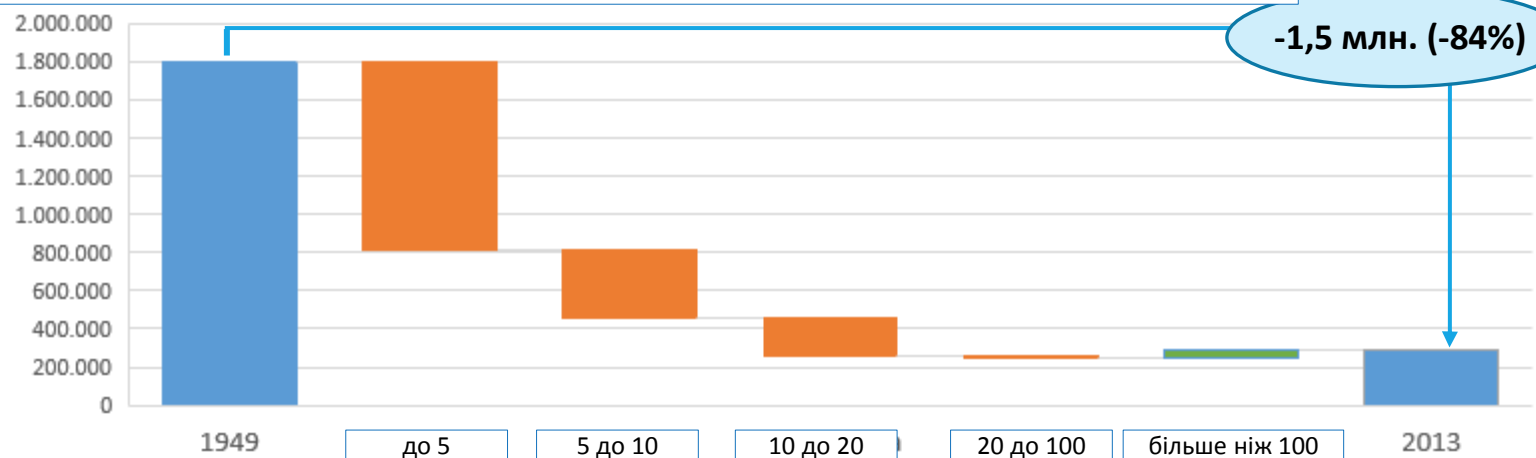

Джерело: BMELV – bis 1990 nur BRD, ab 1990 inkl. Neue Bundesländer

Значні зміни господарської структури

Розмір підприємства в га	рік								
	1949	1960	1970	1980	1990	1999	2005	2010	2013
до 5	1.003.848	732.923	469.574	296.862	227.535	117.627	94.345	27.351	24.600
5 до 10	403.699	343.017	232.713	149.122	106.108	73.949	56.245	47.314	44.600
10 до 20	256.255	286.470	267.785	181.298	129.717	87.368	72.954	63.160	59.000
20 до 100	125.042	135.687	173.841	204.775	196.736	168.658	142.740	127.691	121.700
більше ніж 100	2.971	2.639	3.011	4.395	7.100	24.358	30.297	33.618	35.200
всього	1.791.815	1.500.736	1.146.924	836.452	667.196	471.960	396.581	299.134	285.100

Порівняння підприємств за розмірами 1949 порівняно з 2013

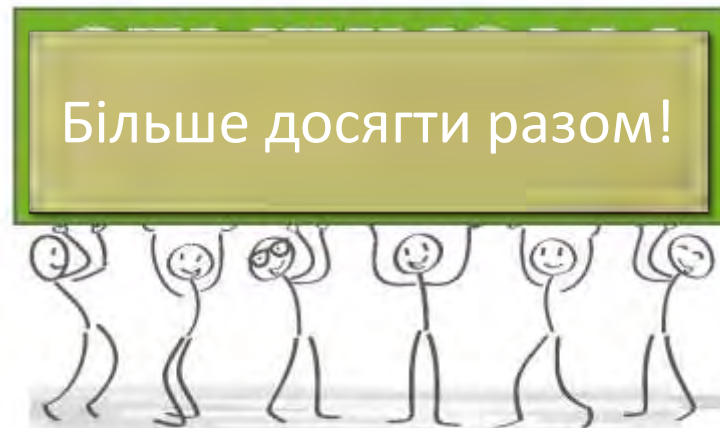
Джерело: BMELV – bis 1990 nur BRD, ab 1990 inkl. Neue Bundesländer

Основи та причини зміни структури

- ❖ Розвиток ринків та аграрно-політичні рішення
- ❖ Зміна структури та розвиток інших секторів, поза сільського господарства
- ❖ 90 % сільськогосподарських підприємств в Німеччині є підприємствами сімейного типу.
 - ❖ До цього додаються 765 аграрних кооперативи в нових федеральних землях, які визначаються як «підприємства з багатьох родин»
- ❖ 10 % підприємств мають інші правові форми

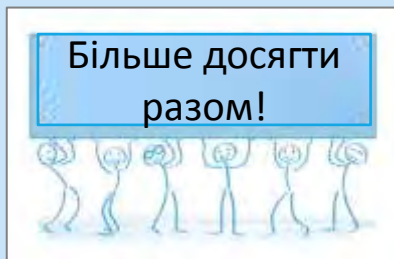
Селянські організації самопомочі

- ❖ Сільськогосподарські виробники мають самі собі допомагати:
 - ❖ В громадськості для захисту їхніх інтересів: фінансово незалежні об'єднання фермерів та
 - ❖ В їхній економічній активності: через об'єднання в кооперативи, в об'єднання по спільному використанню машин, в об'єднання виробників, тощо.

Кооперативи

- ❖ Поняття „кооператив“ через історичні причини – в залежності від нації – визначається по різному

Кооператив, пов'язаний з сільським господарством – це об'єднання людей, які добровільно об'єдналися, щоб через спільне підприємство, яке управлятиметься на демократичних засадах задовольнити їхні спільні економічні потреби.*

*ILO (Міжнародна трудова організація ООН) та ICA (Міжнародний альянс кооперативів) відповідним чином визначають кооперативи.

Friedrich Wilhelm Raiffeisen – Фрідріх Вільгельм Райффайзен

- ❖ Засновник селянських кооперативів у Німеччині, Фрідріх Вільгельм Райффайзен поставив перед собою на перший план „3 С“:
 - ❖ самопоміч
 - ❖ самовідповідальність
 - ❖ самоуправління
- ❖ Завдяки кооперативній кооперації кожен окремо може діяти в рамках підприємницької діяльності самовідповідально та солідарно.

Функції кооперативу виникають з потреб його членів

**Закупівля та постачання
сільськогосподарських засобів
виробництва**

**Заготівля та зберігання
сільськогосподарської продукції**

**Консультування, орієнтоване на
виробництво**

Отримання кредитів

Реклама для продуктів харчування

**Врівноваження локальних та
регіональних ринків**

**Закупівля та продаж
сільськогосподарської продукції**

**Обробіток та переробка
сільськогосподарської продукції**

Надання послуг для членів

Розвиток нових продуктів

Спостереження за ринками

**Забезпечення та консультування
торгівлі**

Робота та послуги кооперативів по закупівля та збуту

Постачання засобів виробництва (членам)

- ❖ посівний матеріал
- ❖ добрива
- ❖ засоби захисту рослин
- ❖ корми
- ❖ будівельні матеріали
- ❖ паливо
- ❖ масла, мастильні матеріали
- ❖ сільськогосподарські машини
- ❖ ремонт сільськогосп. машин
- ❖ сільськогосподарські запчастини
- ❖ допоміжні послуги в с\г

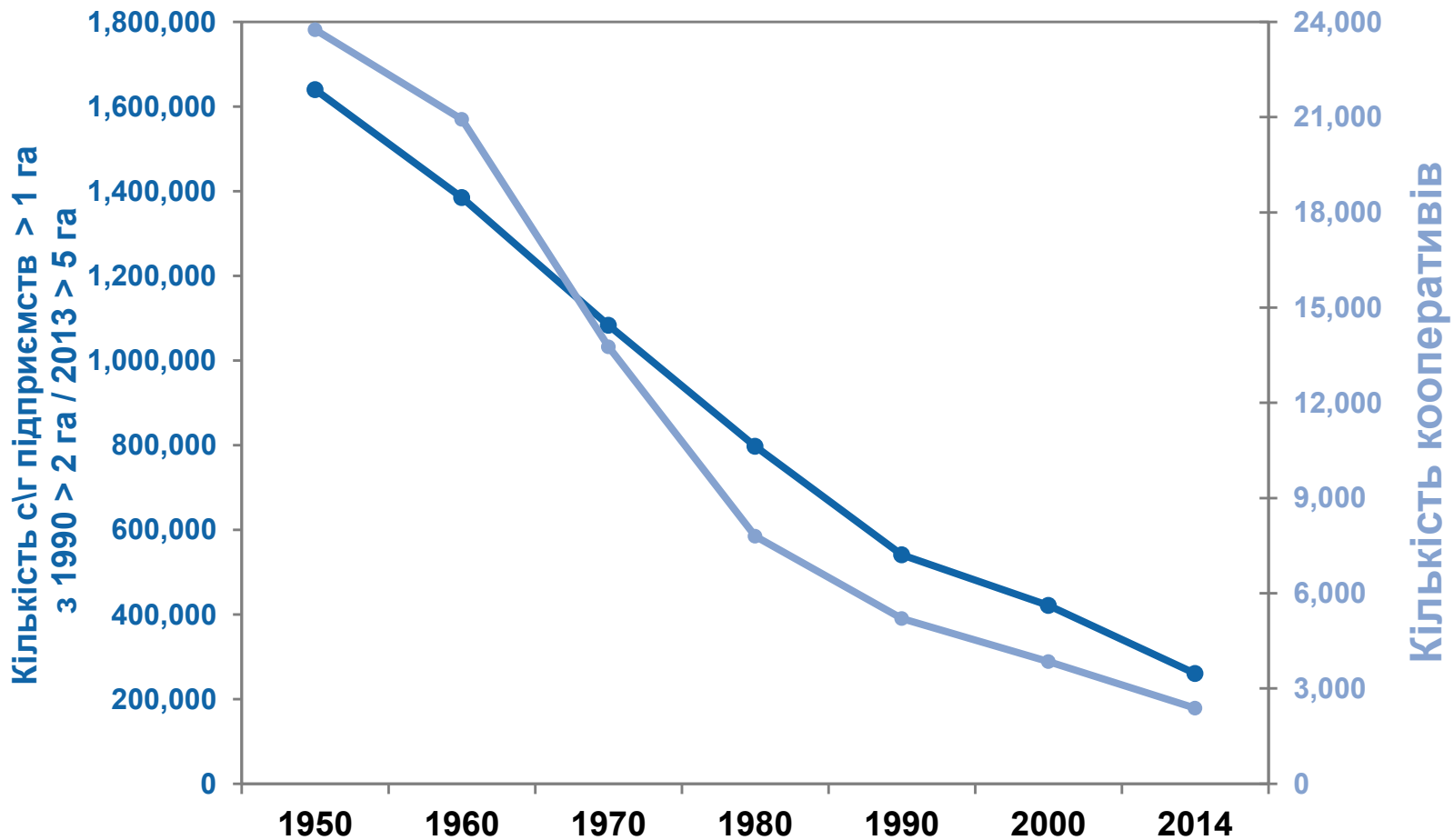
Обробка та переробка аграрний продуктів (для членів)

- ❖ збирання, очищення, сушка
- ❖ зберігання, протруєння, сортування
- ❖ упаковка
- ❖ виробництво змішаного корму
- ❖ переробка олійних культур

Збут аграрної продукції рослинного походження (для членів)

- ❖ зернові, олійні (ріпак)
- ❖ стручкові
- ❖ картопля, капуста, тощо

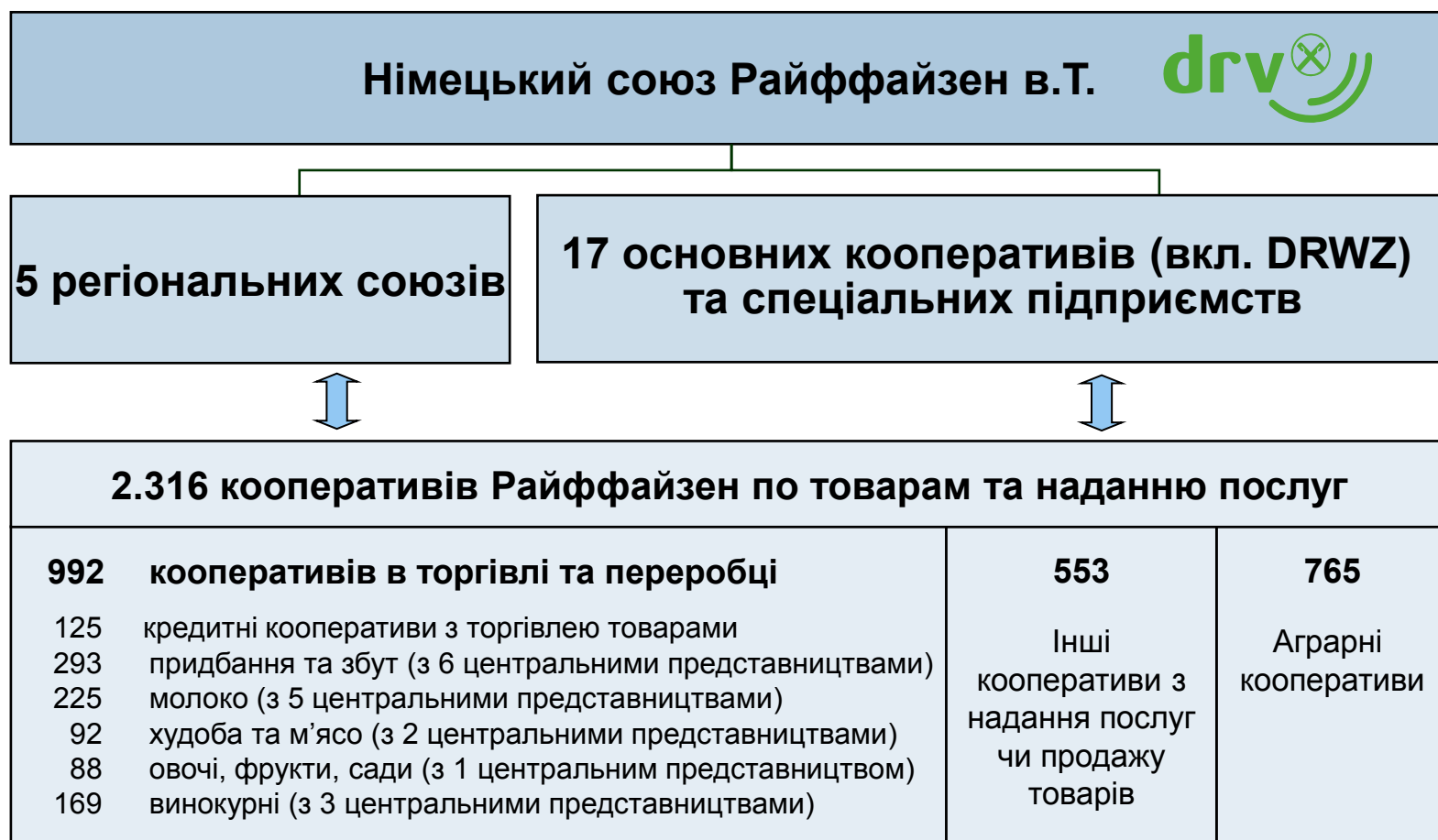
Кількість сільськогосподарських підприємств та кооперативів Райффайзен

Фактори успіху для кооперативів

- ❖ Підприємницька спрямованість та управління
(професійний менеджмент)
- ❖ Орієнтація на завдання по підтримці „3 С“ (самопоміч, самоуправління, самовідповідальність) в ході торгівельних справ
- ❖ Відповідна правова основа
- ❖ Структура в формі децентралізованої, багатоступеневої системи
- ❖ Обов'язкова перевірка (наприклад, кооперативними об'єднаннями)
- ❖ Структуроване підвищення кваліфікації / кваліфікування

Селянські організації Райффайзен в Німеччині

Джерело: drv – Deutscher Raiffeisenverband e.V., Geschäftsbericht 2014

Кооперативи Райффайзен в цифрах – стан: 31.12.2014

- ❖ 2.316 аграрних кооперативи, кооперативи по продажу товарів чи наданню послуг
- ❖ 66,4 млрд. € обіг у 2013
- ❖ 1.600 ринків-Райффайзен (дім, сад, годівля тварин)
- ❖ 715 будівельних спец.ринків, 810 заправок
- ❖ 82.000 співробітників

Джерело: drv – Deutscher Raiffeisenverband e.V., Geschäftsbericht 2014

Bildmaterial (v.l.n.r.): Bild 1 und 2 © fotolia.com – countrypixel, Ramona Heim; Bild 3 © DRV

Кооперативи-Райффайзен – зміни з часом

	1950	1970	1990	2000	2008	2014
Всього кооперативів Райффайзен	23 753	13 764	5 199	3 847	2 994	2 316
Кредит з товаром	11 216	4 920	1 474	434	178	125
Закупівля та збут	2 710	1 740	645	515	356	293
Основні кооперативи					7	6
Молоко	5 726	3 705	846	404	290	225
в тому числі молокопереробні кооперативи	2 569	823	255	97	62	48
Худоба та м'ясо	329	263	205	122	116	92
Винокурні	508	500	310	260	218	169
Фрукти, овочі, сади	205	201	114	130	94	88
Центральні представництва	83	90	53	35		
Кооперативи в торгівлі / переробці	20 777	11 419	3 647	1 900	1 470	1 318
Аграрні товариства/кооперативи	-	-	-	809	872	765
Інші кооперативи Райффайзен	2 976	2 345	1 552	1 138	863	553
Членів всього (у 1.000) *	3 278	3 870	4 487	2 861	1 807	1 300
Виручка з обігу (млн. євро)	3 463	17 461	39 030	38 362	43 206	66 400
Зайнятих всього	-	160 337	132 434	130 172	101 500	82 000

Джерело: drv – Deutscher Raiffeisenverband e.V., Geschäftsbericht 2014

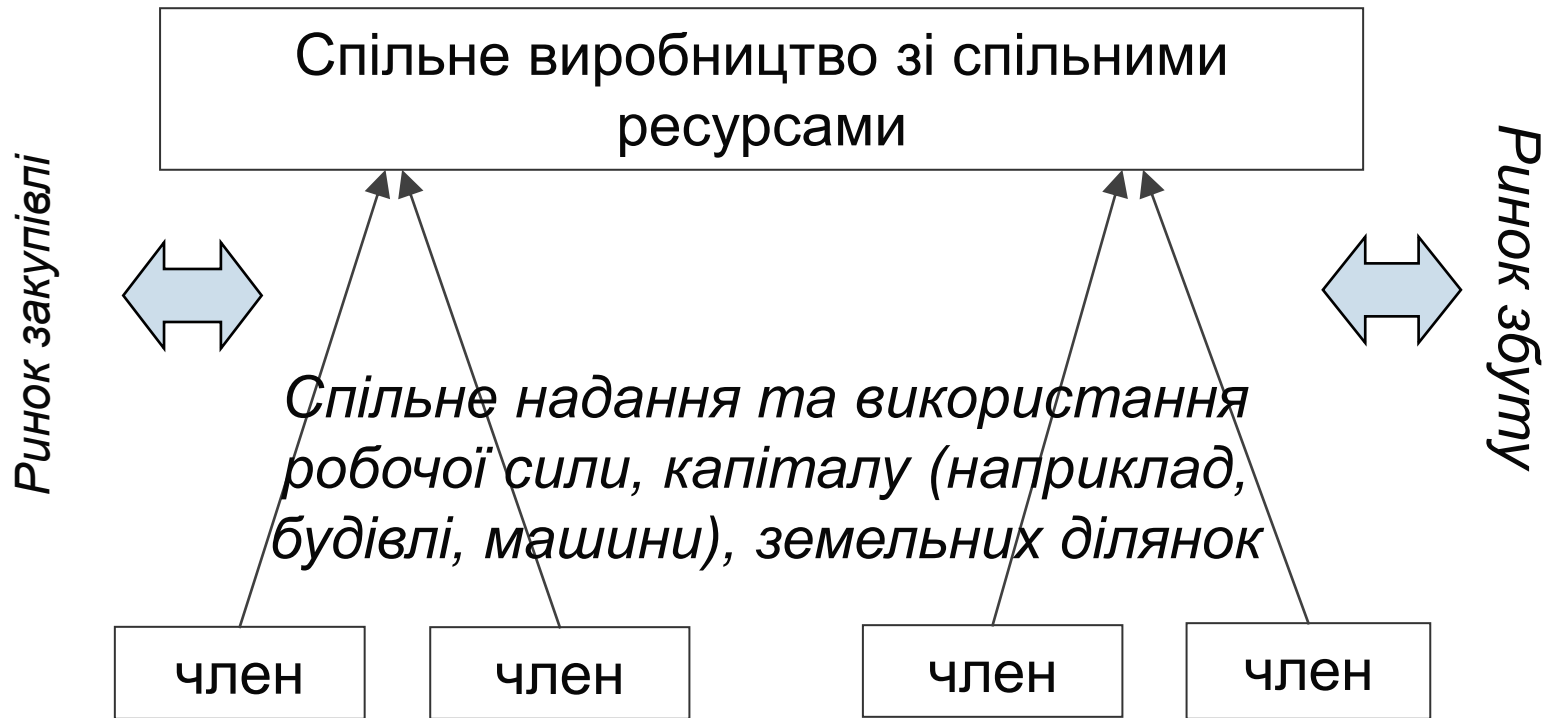
Підсумок: шанси для підприємств сімейного типу через кооперацію

- ❖ Посилення власної ініціативи, самостійність та підприємницький дух
- ❖ Посилення регіонального та локального економічного розвитку
- ❖ Підвищення привабливості сільської місцевості
- ❖ **Роль кооперативів:**
 - ❖ підприємницька форма самопомочі
 - ❖ (нові) мости до ринків
 - ❖ приєднання до спільного ланцюжка створення доданої вартості (наприклад потужності щодо зберігання, переробки та торгівлі)
 - ❖ Ефект масштабу (Economies of Scale)

Дублювання

Виробничі відносини у виробничому кооперативі

Виробничий кооператив

Виробничі відносини у багатогалузевому кооперативі

Багатогалузевий кооператив

